

יהושע קנז

תרגומים מן השירה הצרפתית

פייר דה רונסאר (1524-1585) וז'ואקים דו בֵּלֶה (1522-1560) הם שתי הדמויות המרכזיות בחבורת ה"פְּלֵיאָד" ("קבוצת כוכבי העיש"), שחידשה את פניה של השירה הצרפתית במאה השש־עשרה, ובמידה רבה עיצבה את דמותה למשך מאות השנים הבאות. ארבעת השירים המובאים להלן בתרגומו של יהושע קנז הם מן המוכרים והמצוטטים ביותר בתולדות שירת צרפת. סוֹנֵטָה כ"ד מתוך "הספר השני של הסונטות לְהֵלֵן" ("כי תהיי זקנה") ושיר כ"ה מתוך "אהבת קסנדרה" ("חמדה, נלך אל השושן") מאת רונסאר הם שתי וריאציות מופתיות לרעיון הנושן של ה"קְרֵפָה דִּיאָם" - "קטוף את היום", או "אכול ושתה כי מחר נמות". השירים מופנים לשתיים מהמוזות הפרוטוטיפיות של רונסאר - מחד גיסא, הנערה האיטלקייה קסנדרה, שרונסאר פגש פגישה חטופה בעת שהיתה כבת שלוש־עשרה, ומאידך גיסא, הלן, גבירת הצר צרפתייה ידועה, שאהבתו לה נותרה ככל הנראה אפלטונית. המשורר האירי ויליאם בטלר ייטס כתב ברבות הימים גרסה משלו לראשון מבין שני השירים, וגרסתו היתה, בתורה, לאבן דרך בשירה האנגלו-סקסית של המאה העשרים. שתי הסונטות של דו בלה נטולות מן הקובץ "הגעגועים", שנכתב בעת שהמשורר שהה בחצרו של האפיפיור ברומא. זהו, מבחינות רבות, ספר היסוד של הסונטה הצרפתית, הוא מתאפיין בהשפעה לטינית ואיטלקית מובהקת, וניכרת בו השראתו של הקְנְצוֹנִיֶּרָה, קובץ הסונטות הקלסי של פטררקה. מבחר נרחב של תרגומים עבריים למשוררי הפליאד, בצירוף הערות ומבואות מאירי עיניים, ניתן למצוא בספרו של עמיננדב דיקמן "שירת הכוכבים", שראה אור בהוצאת כרמל ב-1996.

פייר דה רונסאר

(סונטה כ"ד מתוך "הספר השני של הסונטות להלן", 1587)

כי תהיי זקנה, יושבת לאור נר,
בערב מול האח, ידך אל הכישור,
את תזמרי שירי ותשתאי לאמר:
"הלא בעלומי רונסאר יפיי שורך."

ואף נערתך העיפה, אשר
שבתה מעמלה, לקול גברתה תעור,
לשמע שם רונסאר הקיצה ותקשר
לך זר ברכות עולם ותשבחות פאר.

אני אשכך עפר ונתיבותי אשים
עם הצללים העטורים זר הדסים;
ואת תשבי לפני האח, מצרת

על חם אהבתי ועל גבהות לכך.
שמעי לעצתי, חיי את שעתיך,
את שושני יומך קטפי עד בוא הערב.

(שיר כ"ה מתוך "אהבת קסנדרה")

חֲמֻדָּה, גִּלְךָ אֵל הַשּׁוֹשֵׁן
אֲשֶׁר פָּרַשׁ כְּסוֹת אֲרָגְמָן
כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ, וְאֲרָאךָ
אִם לֹא בָּלוּ לְעַת עֲרֵבִית
קִפְּלֵי כְּסוֹתוֹ הָאֲדֻמוֹנִית
הַהֲדוּרָה כְּגוֹן עוֹרֶךְ.

אָבוֹי, חֲמֻדָּה, עַד כֵּה וְכֵה,
קָמַל יָפְיוֹ וְנָס לְחוּ,
אָבוֹי! כָּלֹ נִשְׁחַת פְּתָאוֹם.
קִשְׁה־לֵּב הַטְּבַע, אָב אֲכֹר,
אִם עַל שׁוֹשֵׁן כְּזֶה נִגְזַר
לְגֹעַ בְּעֶרְבַּ הַיּוֹם.

עַל כֵּן, חֲמֻדָּה, קוֹלֵי שְׁמַעִי,
כָּל עוֹד זִיו עֲלוּמִים תִּדְעֵי
עוֹלָה כְּפָרַח רַעְנָן,
קִטְפִי, קִטְפִי אֶת אָבִיבְךָ
כִּי הִזְקֵנָה תוֹבִישׁ יָפִיךָ
כְּנָבֵל יָפְיוֹ שֶׁל הַשּׁוֹשֵׁן.

ז'ואקים דו בלה

(סונטה ל"א מתוך "הגעגועים")

אשרי האיש צלח לו מסעו ושב
ממרחקים כאודי־סאוס או יסון,
רב עלילות, מלא תבונה ונסיון,
לשבת עם בני משפחתו עד סוף ימיו!

אבוי, מתי אראה עשן הארבה
עולה מתוך כפרי, ואימתי אוכל
לראות כלפנים חצר ביתי הדל,
שבעיני יקרה מכל ארץ רבה?

אהב קורת הגג שיד אבות בנתה
יותר מרומא עם כל רהב תפארתה:
יותר משיש עז אהב דף של צפחה,

הלואר הגלי טוב מטיבר הלטיני,
והר לירה שלי מרום הפלטיני,
וחמימות אנז'ו מרוח ים לתה.

טור 2: יאסון הוא מנהיגם של הארגונאוטים שיצאו, על פי המיתוס היווני, לחפש את גיזת הזהב.
טורים 12-14: לירה הוא כפר הולדתו של דו בלה שבחבל אנז'ו. הוא מצוי בקרבת נהר הלואר, המשווה
כאן לנהר הטיבר הזורם ברומא, מקום גלותו של המשורר.

(סונטה ט' מתוך "הגעגועים")

צִרְפַּת, אִם אֲמִנּוּת, גְּבִירַת צְבָאוֹת וְחַק,
רְבוֹת חֲלֻצַת לִי שָׁד, יִנְקָתִי חֶלְבֵךְ,
אֵךְ כְּטֹלָה שָׁמַע קוֹל מִיִּנְקָתוֹ אֵלֶיךָ
בִּיעָרוֹת וּבְנִקְיָקִים אֶת שְׁמֶיךָ לְצַעֲקָה.

הֵן לְפַעֲמִים הוֹדִית כִּי פָרִי בִטְנֶיךָ אֲנִי,
מִדּוּעַ תֵּאֱטָמִי אֲזַנְךָ לִי, אֲכַזְרִית?
צִרְפַּת, צִרְפַּת, עֲנֵי לְצַעֲקַת שְׁכָרִי.
אֵין קוֹל וְאֵין עוֹנָה, רַק הֵד יַעֲנֵנִי.

בֵּין זָאִבִים טוֹרְפִים אָנוּדָה בְּמִרְחָב,
הִנֵּה הַחֶרֶף בָּא, מִפִּיחַ מִשְׁבִּיב,
בְּרַעַד שֶׁל אֵימָה יִסְמֹר בְּשָׂרֵי מִכְפּוֹר.

כָּל שֶׁה אַחַר הֵן לֹא יִחְסַר, וְלֹא יִירָא
זָאֵב טוֹרֵף, צְנָה וְרוּחַ סְעָרָה,
וְאֵךְ אֲנִי מִכָּל עֲדָרֶךָ שָׁחַר מִשְׁחוֹר?